

Сміх В. В.,

кандидат юридичних наук

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9812-8219>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ УМИСНИХ УБИВСТВ: ЗАРУБІЖНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Анотація. Стаття присвячена систематизації ключових сучасних наукових підходів до класифікації умисних убивств у межах зарубіжної (переважно західної) правової доктрини – для подальшого їх використання у вітчизняних кримінально-правових та кримінологічних дослідженнях. Під такою класифікацією запропоновано розуміти науково обґрунтовану, внутрішньо логічну, закономірну й упорядковану систему поділу всіх передбачених кримінальним законом умисних протиправних різновидів позбавлення життя людини, що диференціюється на окремі види за певними критеріями, які мають суттєве кримінально-правове, кримінологічне, криміналістичне, соціолого-правове наукове значення.

Класифікація умисних вбивств у юридичній науці базується на відповідній методології, соціолого-правовій та кримінологічній доктрині та критеріальній базі. Автором з'ясовано, що в зарубіжній науці сформувалося декілька підходів до типологізації вбивств, які ґрунтуються на мотиваційних, ситуаційних, психологічних та соціальних критеріях. Поступово в ній сформувалася багаторівнева система аналізу умисних убивств, яка поєднує кількісні та якісні підходи; інтегрує правові, соціологічні та психологічні дослідження; орієнтована не лише на пояснення, а й на ефективну превенцію. Це дозволяє розглядати умисні вбивства не просто як кримінально-правове та соціолого-правове явище, а як складний соціальний процес, що потребує комплексного наукового аналізу. Для сучасної України в умовах воєнного стану осмислення зарубіжних наукових підходів до класифікації умисних убивств набуває стратегічного значення, оскільки виступає інструментом удосконалення правової кваліфікації найнебезпечніших злочинів, ресурсом модернізації кримінального законодавства, способом відмежування та ретельного документування воєнних злочинів, індикатором оцінки державної спроможності, засобом формування післявоєнної публічної безпеки.

Ключові слова: злочинність, умисні вбивства, класифікація, жертва, злочинець, кримінологія, віктимологічний підхід, кримінально-правова політика.

Вступ. На сьогодні розслідування умисних убивств будується на сучасній науковій кримінологічній, кримінально-правовій та соціолого-правовій методології, з врахуванням того, що ці злочини справляють значний вплив життя суспільства, його соціально-культурний та соціально-економічний розвиток [1–2]. Наразі спостерігається значний інтерес до вивчення умисних убивств не лише з боку міжнародних організацій, таких, як UNODC та BOO3 (Всесвітня організація охорони здоров'я), але й з боку наукової спільноти, де проведено численні дослідження, спрямовані на розширення знань про цей кримінальний феномен із різних перспектив бачення (соціокультурний розвиток, психопатологічні та нейропсихологічні фактори) [3–6].

В Україні означений інтерес з боку науковців та широких верств громадськості до проблематики умисних убивств детермінується тим, що на тлі російської збройної агресії та соціально-політичних трансформацій відзначено стрімке зростання кількості умисних убивств, що спричиняє критичне навантаження на систему досудового розслідування, на судову систему, а також обумовлює зниження ефективності кримінального реагування в державі в цілому [7, с. 136]. За кількістю умисних убивств Україна вже в 2022 р. вийшла на один рівень із країнами Латинської Америки [8, с. 15].

Динаміка умисних убивств каталізує потребу у розробці нових підходів до класифікації цих злочинів. На думку Н. Пархоменко, класифікація передбачає дослідження явищ, з наступним їх розподілом по групах, залежно від загальних, суттєво важливих ознак схожості і відмінності цих явищ. При цьому основним завданням класифікації – це віднайти в багатоманітні явищ, в множині властивостей те головне і суттєве, що складає їхню основу [9, с. 168–169].

На проблеми криміналістичної класифікації злочинів, зокрема умисних убивств, звертали увагу чимало вітчизняних науковців (Б. Головкін, С. Здоровко, М. Короленко, Р. Кушніренко, О. Литвин, Н. Маковецька, Л. Остапенко, О. Савка, О. Саїнчин, І. Сиводєд, В. Синчук, О. Сотула, А. Старушкевич, Р. Яремчук та ін.). Проте цих досліджень вочевидь недостатньо, аби скласти комплексне уявлення про інтегративний «образ» умисного вбивства, адже здебільшого вони спираються на доволі вузьку нормативну базу (переважно, обмежуючись рамками національного правового досвіду), слабо враховують відповідні напрацювання зарубіжної правової науки і мало стосуються сучасних проблем динаміки вчинюваних умисних убивств, яка набуває нових рис та проявів.

Метою дослідження є систематизація сучасних наукових підходів до класифікації умисних убивств у межах зарубіжної (переважно західної) правової доктрини – для подальшого їх використання у вітчизняних кримінально-правових та кримінологічних дослідженнях.

Огляд літератури. Протягом останніх десятиліть зарубіжні наукові підходи суттєво еволюціонували, особливо щодо фокусу досліджень, способів осмислення умисних убивств, а також методології та статистичних процедур. Тому пропонується досліджувати кожен тип умисного вбивства окремо, аналізуючи специфічні аспекти замість узагальнених зв'язків [10, с. 157–162]. З іншого боку, хоча традиційні статистичні методи, що базуються на описовому аналізі явища, продовжують використовуватися, дедалі більшого поширення набувають складніші методи багатовимірного аналізу. Їх перевага полягає в тому, що вони враховують взаємозв'язки між усіма елементами, пов'язаними з убивствами, що забезпечує глибше розуміння

явища та дозволяє робити більш обґрунтовані висновки [11–13]. У цьому контексті особливо виділяються дослідження, спрямовані на прогнозування, зокрема ті, що стосуються кримінального профайлінгу як допоміжного інструменту поліцейських розслідувань [14–16]. Так, наприклад, підхід “Behavioral Investigative Adviser” сприяв професіоналізації профайлінгу у поліцейських розслідуваннях і розвитку емпіричних досліджень, які на основі наукових даних надають оперативно корисну інформацію. Однак ця інформація не є обов’язковою, оскільки подається у ймовірнісних термінах [17–20].

За наявності плюралізму існуючих наукових підходів до класифікації умисних убивств, пошук універсального кримінологічного критерію цієї класифікації поки що не увінчався успіхом [20, с. 13]. Так, попри десятиліття ґрунтовних теоретичних та емпіричних досліджень, умисні вбивства залишаються однією з найбільш гетерогенних форм насильницьких злочинів, оскільки варіації *modus operandi*, характеру відносин між злочинцем і жертвою та ситуаційних тригерів не піддаються простій класифікації [21, с. 1247–1274]. Зокрема, інтерпретаційні підходи, методології й рамки, що використовуються для таких аналізів, особливо ті, що ґрунтуються на західній кримінологічній традиції, часто не враховують культурні та структурні відмінності, що підкреслює необхідність контекстно чутливих моделей [22, с. 259–273].

Виклад основного матеріалу. Наразі в юридичній науці відсутнє загальноприйняте визначення поняття «класифікація умисних убивств». Тому при його окресленні ми будемо спиратися на загальноправові визначення класифікації злочинів, за яких це: логічно впорядкований розподіл злочинів на окремі категорії, здійснений за визначеними підставами з метою їх глибшого пізнання та ефективного правового регулювання [23, с. 31]; систематизація злочинів за кримінально значущими підставами, які сприяють формуванню криміналістичних характеристик злочинів та розробці окремих криміналістичних методик і яка базується на кримінально-правовій класифікації і вважає за необхідне враховувати спосіб учинення злочину, особу злочинця і потерпілого, місце вчинення злочину та інші чинники [24, с. 344].

Із точки зору багатьох вчених, підставами криміналістичної класифікації злочинів зазвичай є узагальнені відомості про типи злочинної діяльності й окремі елементи криміналістичної характеристики різних видів злочинів, особливо тих, групування яких забезпечує найбільш результативну і цілеспрямовану діяльність слідчого (спосіб учинення злочину, обстановка, а також місце й час, що минув із моменту вчинення злочину, включаючи сферу злочинної поведінки, типологічні та інші особливості злочинця, його кримінальний досвід, типологічні характеристики потерпілих). Усе це забезпечує класифікацію злочинів на різних рівнях (родовому, видовому тощо) [25, с. 110; 26, с. 643]. Правильно побудовані криміналістичні класифікації злочинів є необхідними умовами ефективного пізнання злочину, слугують важливим засобом проникнення в його глибини та забезпечення продуктивного руху думки дослідників від цілого до частин, що утворюють його, і від них знову до цілого – для з’ясування тих закономірностей, знання яких потрібне для його наукового пояснення [27, с. 306].

Відповідно, класифікацією умисних убивств можна вважати науково обґрунтовану, внутрішньо логічну, закономірну й упорядковану систему поділу всіх передбачених криміналь-

ним законом умисних протиправних різновидів позбавлення життя людини, що диференціюється на окремі види (групи, категорії) за певними критеріями (ознаками), які суттєво мають кримінально-правове, кримінологічне, криміналістичне або інше значення. У змістовному плані ця класифікація означає впорядкування наявного різноманіття видів умисних убивств, виокремлення певних типових ознак і характеристик (об’єктивних і суб’єктивних) умисних убивств, побудову системи знань про цей вид умисних злочинів. Інакше кажучи, це інструмент, який дозволяє перейти від опису окремих випадків умисних убивств до їх послідовного, систематичного узагальнення та наукового пояснення.

Перші системні підходи до класифікації умисних убивств були сформовані у середині XX ст. Найбільш вагомим є дослідження М. Вольфганга (М. Wolfgang), в якому запропоновано поділ на конфліктні, кримінально-ситуативні, сімейно-побутові та сексуально мотивовані вбивства [34]. Ця типологія стала базовою для подальшого розвитку емпіричної кримінології насильства у США та Європі.

У сучасній науці класифікація розширена за рахунок включення таких різновидів умисних убивств, як: інструментальні вбивства (*instrumental homicide*), емоційні (*expressive homicide*), ситуативні та організовано-злочинні [28]. Зокрема, М. Лім (М. Liem) та її співавтори встановили, що домашні вбивства мають специфічну динаміку ризику та відрізняються від інших убивств за механізмами ескалації конфлікту [28].

У межах Міжнародної класифікації UNODC (*ICCS – International Classification of Crime for Statistical Purposes*) виокремлюють три різновиди умисних убивств: 1) міжособистісні (*interpersonal homicide*); 2) пов’язані з іншою злочинною діяльністю (*criminal-related homicide*); 3) соціально-політичні (*socio-political homicide*) [29]. Разом із тим, UNODC підкреслює, що національні правові системи істотно різняться щодо визначення умисного вбивства, що ускладнює прямі порівняння між країнами [29]. Соціально-екологічна школа розглядає умисні вбивства як наслідок соціальної дезорганізації [30, с. 140–169, 315–326]. Сучасні дослідження розвивають цю концепцію, підкреслюючи роль соціальної нерівності та сегрегації [31]. Віктимологічний підхід до класифікації умисних убивств базується на аналізі взаємодії «жертва-злочинець» [32; 33]. У сучасній кримінології він трансформувався у модель ризиків віктимізації. Це обґрунтовує необхідність диференційованої класифікації умисних убивств за ознакою відносин між жертвою і злочинцем. Цей підхід є ключовим під час кримінальних розслідувань, оскільки соціально-демографічні характеристики жертви (стать, вік і країна походження) надають важливу інформацію про потенційних злочинців. Крім того, деякі автори зазначають, що жертва є «продовженням» місця злочину, а отже, її аналіз заслуговує на особливу увагу. Такий підхід сприяє реконструкції злочину, допомагає встановити *modus operandi* правопорушника та визначити нові напрями дослідження, що дозволяє звужити коло підозрюваних.

Найбільш новаторською роботою у створенні рамки для вивчення сексуальних убивств та їхніх класифікацій стала типологія умисних убивств, розроблена співробітниками ФБР США [35; 36]. На основі вибірки з 36 засуджених убивць ФБР запропонувало дихотомічну типологію – «організований/дезорганізований злочинець». Використовуючи поєднання поведінкових характеристик місця злочину та фонових змінних

(наприклад, інтелект, умови виховання, сімейна структура), було розроблено поведінкові профілі. Виходячи з поведінки злочинця на місці злочину та вибору жертви, правоохоронні органи робили висновки щодо особистісних, розвиткових і життєвих характеристик, що, у свою чергу, могло допомогти в розслідуванні та затриманні злочинця.

Аналогічно, умисні вбивства також можна класифікувати залежно від характеру цілі та того, чи є вона зовнішньою (об'єкт) або внутрішньою (особа) щодо злочинця. Крім того, попередні дослідження припускали, що злочинців можна класифікувати не лише за їхніми діями на місці злочину, але й за їхніми характеристиками походження [37; 38]. Таким чином, поєднання аналіз запропонованих класифікацій умисних убивств дозволяє виділити чотири види режимів функціонування: експресивного, адаптивного, інтегративного та консервативного. В експресивному режимі злочинець сприймає жертву як об'єкт, на якому можуть проявлятися його/її почуття гніву та фрустрації [39; 40]. Умисні вбивства, включені до цього режиму, відображають високу імпульсивність, а головним тригером є міжособистісні конфлікти між жертвою та злочинцем; то ж імовірно, що цей тип насильства є поширеним серед злочинців, які перебувають у негативному емоційному стані; тому він є характерним для осіб із кримінальним минулим [41; 42]. В адаптивному режимі дії мають інструментальний характер, а насильство є засобом досягнення бажаних цілей злочинця (наприклад, економічної або сексуальної вигоди) [39, с. 53–71]. У цих випадках жертви не мають особливого значення для злочинця, оскільки їх убивають не за те, ким вони є, а за те, що вони представляють [39; 43]. В інтегративному режимі умисні вбивства пов'язані з емоційним вибухом, який інтерпретується як форма звільнення накопиченої емоційної напруги злочинця, і в найекстремальніших випадках злочинець може вчинити самогубство після здійснення вбивства [39–43]. У цих убивствах імовірно, що жертва походить із сімейного середовища [42; 43], а злочинець страждає на певний емоційний розлад [44, с. 49–66]. У консервативному режимі дії, здійснені злочинцем, не є емоційними, а радше інструментальними, оскільки здійснюється спроба зберегти цілісну частину його/її особистості, яка була атакована (наприклад, культурні цінності, релігійні переконання) Це характерно для умисних убивств, що виникають унаслідок суперечок і мотивовані бажанням помсти, контролю та влади; крім того, вони характеризуються значним кримінальним плануванням через високий рівень психологічної руйнації [41; 43–44].

Хоча ідеальної класифікаційної системи мотивів не існує, використання структурованих підходів, які організовують поширені типи мотивів у емпірично обґрунтовані категорії, дозволяє краще розуміти та оцінювати роль мотиву у справах про умисні вбивства. Так, Crime Classification Manual узагальнює численні види умисних убивств у три макрокатегорії: злочини особистісного характеру, сексуальні вбивства та злочинна діяльність організованого характеру. Ці категорії тісніше пов'язані з характеристиками злочинця та його поведінкою, ніж із конкретними видами злочинів, що забезпечує структурований підхід до аналізу насильницької злочинності [45]. Використання подібного підходу є корисним і для класифікації умисних убивств.

Висновки. У зарубіжній науці сформувалося декілька підходів до типологізації вбивств, які ґрунтуються на мотиваційних, ситуаційних, психологічних та соціальних критеріях. Посту-

пово в ній сформувалася багаторівнева система аналізу умисних убивств, яка поєднує кількісні та якісні підходи; інтегрує правові, соціологічні та психологічні дослідження; орієнтована не лише на пояснення, а й на ефективну превенцію цим злочинам. Це дозволяє розглядати умисні вбивства не просто як кримінально-правове явище, а як складний соціальний процес, що потребує комплексного наукового аналізу. Отже, класифікація умисних убивств у зарубіжній науці є багатофункціональним інструментом, що поєднує теоретичне та прикладне значення. Вона забезпечує поглиблення наукового розуміння насильницької злочинності, підвищення ефективності кримінально-правової політики держави з протидії умисним убивствам, вдосконалення правозастосовної діяльності в цій сфері, забезпечення дотримання прав людини. Класифікація умисних убивств у зарубіжній науці виконує такі функції: 1) когнітивну (сприяє глибшому розумінню природи вбивств як соціального явища); 2) евристичну (дозволяє формувати нові наукові гіпотези); 3) систематизуючу (забезпечує впорядкування емпіричних даних); 4) прогностичну (створює підґрунтя для моделювання злочинної поведінки).

Для сучасної України в актуальних умовах російської збройної агресії та правового режиму воєнного стану осмислення зарубіжних наукових підходів до класифікації умисних убивств набуває стратегічного значення, оскільки виступає інструментом удосконалення правової кваліфікації найнебезпечніших злочинів, ресурсом модернізації кримінального законодавства, способом відмежування та ретельного документування воєнних злочинів, індикатором оцінки державної спроможності, засобом формування післявоєнної публічної безпеки. У цьому контексті класифікація умисних убивств трансформується з суто наукової категорії також і у важливий елемент гарантування національної безпеки та правового захисту життя людини від найнебезпечніших злочинних посягань.

Література:

1. Ministerio del Interior. Informe Sobre el Homicidio: España, 2010–2012. URL: http://www.interior.gob.es/documents/642317/1203227/Informe_sobre_el_homicidio_España_2010-2012_web_126180931.pdf/9c01b8da-d1b8-42b9-9ab0-2cf2c3799fb1.
2. United Nations Development Programme, (UNDP). Global Status Report on Violence Prevention 2014. URL: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en
3. Koeppel, M.D.H.; Rhineberger-Dunn, G.M.; Mack, K. Cross-national homicide: a review of the current literature. *Int. J. Comp. Appl. Crim. Justice*. 2015. Vol. 39. P. 47–85.
4. Botelho M., Gonçalves R. A. Why do people kill? A critical review of the literature on factors associated with homicide. *Aggress. Violent Behav.* 2016. Vol. 26. P. 9–15.
5. Abreu V., Barker E., Bedford R. Method of homicide and severe mental illness: A systematic review. *Aggress. Violent Behav.* 2017. Vol. 37. P. 52–62.
6. Miller L. Serial killers: II. Development, dynamics, and forensics. *Aggress. Violent Behav.* 2014. Vol. 19. P. 12–22.
7. Стукаліна О. В. Умисні вбивства в Україні: порівняльний аналіз кількісних і якісних показників. *Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України*. 2025. № 18. С. 136–145.
8. Кушніренко Р. О. Кримінологічна характеристика та запобігання умисним посяганням на життя людини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2023. 170 с.

9. Пархоменко Н. М. Договір у системі права України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 1998. 202 с.
10. Ioannou M., Hammond L. The changing face of homicide research: The shift in empirical focus and emerging research trends. *J. Crim. Psychol.* 2015. Vol. 5. P. 157–162.
11. Koeppel M.D.H., Rhineberger-Dunn G.M., Mack K. Cross-national homicide: a review of the current literature. *Int. J. Comp. Appl. Crim. Justice.* 2015. 39. 47–85.
12. Kivivuori J., Suonpää K., Lehti M. Patterns and theories of European homicide research. *Eur. J. Criminol.* 2014. Vol. 11. P. 530–551.
13. Masias V. H., Valle M. A., Amar J. J., Cervantes M., Brunal G., Crespo F. A. Characterising the Personality of the Public Safety Offender and Non-offender using Decision Trees: The Case of Colombia. *J. Investig. Psychol. Offender Profiling.* 2016. Vol. 13. P. 198–219.
14. Tonkin M., Lemeire J., Santtila P., Winter J. M. Linking property crime using offender crime scene behaviour: A comparison of methods. *J. Investig. Psychol. Offender Profiling.* 2019. Vol. 16. P. 75–90.
15. Canter D. V., Youngs D. Investigative Psychology: Offender Profiling and the Analysis of Criminal Action, John Wiley. Chichester, UK, 2009. 470 p.
16. Kocsis R. N. Criminal Profiling: Principles and Practice, Humana Press : Totowa, NJ, USA, 2006. 274 p.
17. Turvey B. E. An Introduction to Behavioral Evidence Analysis. In: Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis, Turvey, B.E., Ed., Elsevier Academic Press: San Diego, CA, USA, 2012. P. 121–140.
18. Alison L. J., Rainbow L. Professionalizing Offender Profiling: Forensic and Investigative Psychology in Practice. Routledge : Abingdon, UK, 2011. 296 p.
19. Sotoca A., González-Álvarez J. L., Halty L. Perfiles Criminales. Principios, Técnicas y Aplicaciones, Editorial Síntesis. Madrid, España, 2019. 248 p.
20. González-Álvarez J. L., Sotoca A., Garrido M. J. El perfilamiento en la investigación criminal. In Investigación Criminal: Principios, Técnicas y Aplicaciones, Giménez-Salinas, A., González, J. L., Eds., LID Editorial : Madrid, España, 2015. P. 211–224.
21. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : монографія. Харків : Право, 2011. 440 с.
22. Fox B., Farrington D. P. What have we learned from offender profiling? A systematic review and meta-analysis of 40 years of research. *Psychol. Bull.* 2018. Vol. 144. P. 1247–1274.
23. Hayward, K. J., & Young, J. Cultural criminology: Some notes on the script. *Theoretical Criminology.* 2004. Vol. 8 (3). P. 259–273.
24. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / О. М. Литвинов, О. О. Житний, М. М. Клемпарський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова, МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 328 с.
25. Чернов О. Криміналістична класифікація умисних вбивств працівників правоохоронних органів. *Юридичний вісник.* 2023. № 6. С. 343–351.
26. Мусієнко О. Криміналістична класифікація злочинів, що вчиняються за допомогою обману, як елемент криміналістичної методики. *Visegrad Journal on Human Rights.* 2016. Вып. 5/2. С. 109–114.
27. Мурашко А. С. Криміналістична класифікація серійних злочинів, які розслідуються із використанням методології профайлінгу. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 10. С. 642–646.
28. Пчеліна О. В. Криміналістична класифікація злочинів. *Право і суспільство.* 2014. № 6-1. Ч. 2. С. 304–309.
29. Liem M., Ganpat S., Granath S., Hagstedt J., Kivivuori J., Lehti M., Nieuwbeerta P. Homicide in Finland, the Netherlands, and Sweden: First findings from the European homicide monitor. *Homicide studies.* 2013. Vol. 17.1. P. 73–95.
30. United Nations Office on Drugs and Crime. Global Study on Homicide 2019. Vienna : UNODC, 2019. URL: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>
31. Shaw C. R., McKay H. D. Juvenile Delinquency and Urban Areas: A Study of Rates of Delinquency in Relation to Differential Characteristics of Local Communities in American Cities.
32. In: Classics in Environmental Criminology. Chicago: University of Chicago Press, 2010. P. 140–169, 315–326.
33. Sampson R. J., Wilson W. J. Toward a Theory of Race, Crime, and Urban Inequality. Crime and Inequality / John Hagan , Editor, Ruth D. Peterson. Stanford University Press, 1995. P. 38–54.
34. Hentig, Hans von. The Criminal & His Victim : Studies in the Sociobiology of Crime. Hamden, Conn : Archon Books, 1967. 461 p.
35. Mendelsohn B. Victimology and Contemporary Society's Trends. *Victimology An International Journal.* 1976. Vol. 1. P. 8–28.
36. Wolfgang M. Patterns in Criminal Homicide. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1958. 432 p.
37. Burgess A. W., Hartman C. R., Ressler R. K., Douglas J. E., McCormack, A. Sexual homicide: A motivational model. *Journal of Interpersonal Violence.* 1986. Vol. 1. P. 251–272.
38. Ressler R. K., Burgess A. W., Douglas J. E. Sexual homicide: Patterns and motives. New York : Free Press, 1988. 234 p.
39. Fritzon K., Canter D. V., Wilton Z. The application of an action system model to destructive behaviour: the examples of arson and terrorism. *Behav. Sci. Law* 2001. Vol. 19. P. 657–690.
40. Häkkinen H., Puolakka P., Santtila P. Crime scene actions and offender characteristics in arsons. *Leg. Criminol. Psychol.* 2004. Vol. 9. P. 197–214.
41. Canter D. V. Action system applied to forensic topics. In: The Cambridge Handbook of Forensic Psychology / eds Brown J., Campbell E. A. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. P. 17–22.
42. Hollows K., Fritzon K. "Ordinary men" or "evil monsters"? An action systems model of genocidal actions and characteristics of perpetrators. *Law Hum. Behav.* 2012. Vol. 36. P. 458–467.
43. Fritzon K., Brun A. Beyond columbine: a faceted model of school-associated homicide. *Psychol. Crime Law.* 2005. Vol. 11. P. 53–71.
44. Cullen D., Fritzon K. A Typology of Familicide Perpetrators in Australia. *Psychiatry Psychol. Law.* 2019. Vol. 26. P. 970–988.
45. Fritzon K., Garbutt R. A fatal interaction: the role of the victim and function of aggression in intrafamilial homicide. *Psychol. Crime Law.* 2001. Vol. 7. P. 309–331.
46. Fritzon K. Action system model of criminal differentiation. In: Behavioural Analysis of Crime Studies in David Canter's Investigative Psychology / ed. Youngs D. E. Surrey : Ashgate, 2013. P. 49–66.
47. Douglas J. E., Burgess A. W., Burgess A. G., Ressler R. K. Crime classification manual: a standard system for investigating and classifying violent crime. Hoboken, NJ : John Wiley & Sons, 2013. 572 p.

Smikh V. Current approaches to the classification of intentional homicides: international academic discussion
Summary. The article is devoted to the systematization of key modern scientific approaches to the classification of intentional murders within the framework of foreign (mainly Western) legal doctrine – for their further use in domestic criminal law and criminological research. Such a classification is proposed to be understood as a scientifically substantiated, internally logical, regular and orderly system of dividing all intentional unlawful types of deprivation of human life provided for by criminal law, which is differentiated into separate types according to certain criteria that have significant criminal law, criminological, forensic, sociological and legal scientific significance.

The classification of intentional murders in legal science is based on the appropriate methodology, sociological and legal

and criminological doctrine and criterion base. The author found out that in foreign science several approaches to the typology of murders have been formed, which are based on motivational, situational, psychological and social criteria. Gradually, a multi-level system of analysis of intentional murders has been formed in it, which combines quantitative and qualitative approaches; integrates legal, sociological and psychological research; is focused not only on explanation, but also on effective prevention. This allows us to consider intentional murders not simply as a criminal-legal and sociological-legal phenomenon, but as a complex social process that requires a comprehensive scientific analysis. For modern Ukraine, under martial law, understanding foreign scientific

approaches to the classification of intentional homicides is of strategic importance, as it serves as a tool for improving the legal qualification of the most dangerous crimes, a resource for modernizing criminal legislation, a way of delimiting and carefully documenting war crimes, an indicator of assessing state capacity, and a means of forming post-war public security.

Key words: crime, intentional homicides, classification, victim, criminal, criminology, victimological approach, criminal law policy.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 16.08.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026